

СЕКЦІЯ 6

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЕКОНОМІКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

FORMATION OF MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF DEVELOPMENT OF THE ECONOMY: THEORETICAL PRINCIPLES

Сучасні умови господарської діяльності визначають тенденції розвитку державної економічної політики. На сьогоднішній день, основний акцент ставиться на науково-технічній, інноваційній та інвестиційній політиках держави. Беручи до уваги обмеженість матеріальних ресурсів, єдине, що залишається суб'єктам господарської діяльності – це знаходити нові економічні шляхи розвитку виробництва та підприємства. У статті відзначається, що ефективність економічної діяльності, так чи інакше, залежить від гармонійного поєднання ринкових та державних механізмів впливу на процес суспільного виробництва. У статті проаналізовано теоретичні засади формування механізмів державного управління розвитком економіки та надано практичні рекомендації щодо шляхів вдосконалення їх понятійно-категоріального апарату.

Узагальнено такі базові дефініції дослідження: «механізм державного управління», «державне управління економікою», «механізм державного управління розвитком економіки». Здійснене дослідження механізмів державного управління розвитком економіки засвідчило, що актуальність та нагальна потреба їх вивчення зумовлені тим, що в економіці нашої держави триває процес устаткування власної господарської системи, в якій будуються принципи, засоби процесу інвестування коштів у виробництво, і вирішальним є вплив суб'єктів господарської діяльності на стабільність нової господарської системи. Відповідно:

– механізм державного управління запропоновано розглядати як комплекс процесів, інструментів, методів, засобів, заходів держави (адміністративних, правових, організаційних, мотиваційних та інших), спрямованих на забезпечення безперервного розвитку суспільства;

– державне управління економікою – це система основних форм і методів прямого впливу, який чинять державні організації і установи на розвиток суспільного способу виробництва, а саме: на продуктивні сили, організаційно-економічні, техніко-економічні та соціально-економічні відносини, з метою пристосування до умов, що змінюються та стабілізації економіки;

– механізм державного управління розвитком економіки – це, по суті, відносини між суб'єктами господарської діяльності та органами державної влади з приводу реалізації їх загальних потреб і інтересів. Його сутність полягає у комплексі економічних форм, правових норм, інструментів і заходів, за допомогою яких органи державної влади регулюють економічну діяльність, вирішують суперечності у соціально-економічних взаємовідносинах.

Ключові слова: механізм державного управління, державне управління економікою, механізм державного управління розвитком економіки, соціально-економічні взаємовідносини, процес інвестиційного розвитку економіки.

Современные условия хозяйственной деятельности определяют тенденции развития государственной экономической политики. На сегодняшний день, основной акцент ставится на научно-технической, инновационной и инвестиционной политике государства. Принимая во внимание ограниченность материальных ресурсов, единственное, что остается субъектам хозяйственной деятельности – это находить новые экономические пути развития производства и предприятия. В статье отмечается, что эффективность экономической деятельности, так или иначе, зависит от гармоничного сочетания рыночных и государственных механизмов влияния на процесс общественного производства. В статье проанализированы теоретические основы формирования механизмов государственного управления развитием экономики и даны практические рекомендации относительно путей совершенствования их понятийно-категориального аппарата. Обзор такие базовые дефиниции исследования: «механизм государственного управления», «государственное управление экономикой», «механизм государственного управления развитием экономики». Осуществлено исследование механизмов государственного управления развитием экономики показало, что актуальность и насущная необходимость их изучения обусловлены тем, что в экономике нашего государства продолжается процесс оборудования собственной хозяйственной системы, в которой строятся принципы, средства процесса инвестирования средств в производство, и решающим является воздействие субъектов хозяйственной деятельности на стабильность новой хозяйственной системы. В соответствии:

– механизм государственного управления предложено рассматривать как комплекс процессов, инструментов, методов, средств, мер государства (административных, правовых, организационных, мотивационных и других), направленных на обеспечение непрерывного развития общества;

– государственное управление экономикой – это система основных форм и методов прямого воздействия, которое оказывают государственные организации и учреждения на развитие общественного способа производства, а именно: на производительные силы, организационно-экономические, технико-экономические и социально-экономические отношения, с целью приспособления к изменяющимся и стабилизации экономики;

– механизм государственного управления развитием экономики – это, по сути, отношения между субъектами хозяйственной деятельности и органами государственной

УДК 351

Данилевська О.О.
аспірантка
Інститут законодавства
Верховної Ради України

власти по поводу реализации их общих потребностей и интересов. Его сущность заключается в комплексе экономических форм, правовых норм, инструментов и мер, с помощью которых органы государственной власти регулируют экономическую деятельность, решаю противоречия в социально-экономических взаимоотношениях.

Ключевые слова: механизм государственного управления, государственное управление экономикой, механизм государственного управления развитием экономики, социально-экономические взаимоотношения, процесс инвестиционного развития экономики.

Current conditions of economic activity determine the tendencies of state economic policy. To date, the main emphasis is placed on the scientific, technical, innovation and investment policies of the state. Given the scarcity of material resources, the only thing that remains for economic operators is to find new economic ways to develop production and enterprise. The article notes that the effectiveness of economic activity, in one way or another, depends on the harmonious combination of market and state mechanisms of influence on the process of social production. The theoretical principles of formation of mechanisms of state management of economic development are analyzed in the article and practical recommendations are given on ways of improvement of their conceptual and categorical apparatus. In particular, the mechanism of public administration is a complex of processes, tools, methods, means, measures of the state (administrative, legal, organizational, motivational and other) aimed at ensuring the continuous development of society.

The following basic definitions of the research are summarized in the article: «mechanism of public administration», «state management of econ-

omy», «mechanism of state management of economic development». The conducted research of the mechanisms of state management of economic development showed that the urgency and urgent need to study them are due to the fact that the process of equipping our own economic system, which builds the principles, means of the process of investing in production, has just begun in the economy of our country, and the influence is crucial business entities to the stability of the new economic system. In accordance:

– mechanism of public administration is proposed to be considered as a complex of processes, instruments, methods, means, measures of the state (administrative, legal, organizational, motivational and other) aimed at ensuring the continuous development of society;

– public administration of the economy is a system of basic forms and methods of direct influence exerted by state organizations and institutions on the development of the social mode of production, namely: on productive forces, organizational-economic, technical-economic and socio-economic relations, in order to adapt to changing conditions and stabilization of the economy;

– mechanism of state management of economic development is, in fact, the relationship between economic operators and public authorities regarding the realization of their common needs and interests. Its essence lies in the complex of economic forms, legal norms, instruments and measures by which state authorities regulate economic activity, resolve contradictions in socio-economic relations.

Key words: mechanism of public administration, public administration of economy, mechanism of public administration of economic development, socio-economic relations, process of investment development of economy.

Постановка проблеми. Понятійно-категоріальний апарат теорії державного управління є системою узгоджених та взаємозалежних уявлень і категорій, позначених словами та словосполученнями, що необхідні для теоретичного розуміння державних процесів і явищ. Базові теоретичні поняття у державному управлінні – це форма конкретної думки, вкладена в логічно оформлену систему узагальнених ідей про класи державних явищ, що знаходять відображення в їх ознаках.

Щодо співвідношення теорії державного управління та економічної теорії, то їх об'єднує спрямованість на дослідження закономірностей: теорія державного управління вивчає правові та організаційні державні закономірності, а економічна теорія осягає закономірності економічних феноменів. Однак, теорія державного управління може використовувати поняття економічної теорії, такі як: власність, виробничі відносини, статутний капітал, продуктивні сили та інше, в той час, як теорія економіки вимагає більш адекватних собі державно-правових категорій і положень (наприклад, право приватної власності на землю – це термін правового інституту, а поняття приватної власності на землю стосується інституту економічної теорії). Відповідаючи політичним потребам, інститути державної влади виступають важливим чинником для побудови соціально-економічних відносин у державі та потребують доопрацювання існуючих, а, також, введення нових механізмів державного регулювання процесу інвестиційного розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Впродовж останніх десятиліть, вивчення механізмів державного управління перебуває у сфері наукових інтересів багатьох вітчизняних науковців, серед яких: О. Амосов, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, Б. Гаєвський, В. Гурковський, І. Дацій, Н. Дацій, О. Драган, І. Жукова, О. Ковалюк, В. Коломийчук, О. Кравченко, І. Кринична, І. Куровська, В. Малиновський, Т. Мотренко, О. Оболенський, Є. Романенко, Р. Рудницька, О. Федорчак та інші.

Формулювання цілей (мети) статті. **Мета статті** – проаналізувати важливі теоретичні засади формування механізмів державного управління розвитком економіки та надати практичні рекомендації щодо шляхів вдосконалення їх понятійно-категоріального апарату.

Вклад основного матеріалу. На сьогодні, не дивлячись на широку вживаність поняття механізмів державного управління їх структура та зміст трактується вченими у галузі державного управління по-різному. Г. Атаманчук [1, с. 86] визначає механізм державного управління як частину великої системи управління, Р. Рудницька [2, с. 15] вважає, що це штучно створена система впливу для досягнення поставленої мети, в той час як, Б. Гаєвський [3, с. 138] називає механізмом державного управління процес узгодження інтересів держави з суспільством.

Достатньо глибоко вивчав структуру і зміст механізму державного управління О. Бойко-Бойчук [4]. Науковцеві вдалося визначити повний комплекс ознак механізму як сис-

теми, серед яких він виділив: засоби, стимули, важелі і разом з тим формування нових структур (інститутів, організацій тощо). Шляхом їх узагальнення дослідник вивів формотворчу і змістовну складові загальної моделі механізму, які використовував під час пояснення механізму державного управління. О. Бойко-Бойчук погоджується з думкою О. Радченко [5, с. 65] на предмет того, що може бути стільки механізмів державного управління, скільки є функцій у держави. Однак, на його думку, кожна функція державного управління логічно потребує впровадження окремого механізму її реалізації.

Погоджуючись з авторами, можна зважено говорити про необхідність розробки ефективного механізму державного регулювання економіки, зважаючи на те, що він є важливою складовою державного управління, при цьому, правомірно застосовувати теоретико-методологічні підходи до його комплексного формування, що існують, на сьогодні, у сфері державного управління.

М. Круглов [6, с. 111] розуміє механізм державного управління як комплекс організаційних, економічних, правових і мотиваційних засобів прямого впливу суб'єктів державного управління на діяльність об'єктів, які забезпечують координацію інтересів учасників державного управління, які взаємодіють між собою. Тобто, прослідкувавши за ходом думки автора, можна вважати, що якщо фактори державного управління можуть мати організаційну, економічну, політичну, правову і соціальну природу, то комплексний механізм державного управління має бути системою організаційних, економічних, правових і мотиваційних механізмів.

Проаналізувавши вищенаведені трактування поняття «механізм державного управління», можна сформулювати наступне визначення, механізм державного управління – це комплекс процесів, інструментів, методів, засобів, заходів держави (адміністративних, правових, організаційних, мотиваційних та інших), спрямованих на забезпечення безперервного розвитку суспільства.

Що стосується категорії механізму державного регулювання економічною діяльністю, то О. Комяков [7] зазначає, що його потрібно розглядати як комплекс організаційно-економічних методів, заходів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємозалежні функції, що забезпечують постійне, ефективне, безперебійне функціонування державної системи та підвищують якість функціонування економіки, в цілому. Отже, враховуючи, те що більшість науковців, представлених в огляді джерел, аналізуючи механізми дер-

жавного управління, включають до них економічну функцію та той факт, що у всіх системах громадського життя невід'ємним елементом їх ефективного функціонування є економічні відносини, в подальших дослідженнях доцільно зупинитись на характеристиці саме державного управління економікою.

Наприклад, у аналітичному дослідженні О. Чечеля [8, с. 106], наводиться думка Ю. Трещевського, який, також, вивчав механізми державного регулювання економіки. На думку вченого, сенс механізму державного регулювання економіки міститься у формуванні відносин суб'єктів, які створюють уніфіковану систему, учасниками якої є органи державної влади, суб'єкти господарювання та зовнішнє середовище у вигляді інтересів, цілей і потреб суб'єктів економічної діяльності.

Іншими словами, механізм державного регулювання економіки, в цілому – це, по суті, відносини між суб'єктами господарської діяльності та органами державної влади з приводу реалізації їх загальних потреб і інтересів. Тобто, проаналізувавши думку науковця, можна зробити висновок, що сутність механізму державного регулювання економіки полягає у комплексі економічних форм, правових норм, інструментів і заходів, за допомогою яких органи державної влади регулюють економічну діяльність, вирішують суперечності у соціально-економічних взаємовідносинах.

Взявши за основу аналітичні дослідження Ю. Трещевського, можна резюмувати певні висновки щодо механізмів державного управління економікою, а саме:

- механізм державного управління економікою — це функція державного управління, для реалізації якої потрібен ефективний механізм, що може базуватися на методологічних підходах;

- за результатами досліджень вітчизняних науковців, механізм державного управління економікою має розглядатися як система, що складається з набору визначених компонентів, які утворюють його структуру;

- на сьогоднішній день, теоретико-методологічна база для функціонування механізму державного регулювання економіки поки що не розроблена.

У сучасній науковій літературі у більшості джерел категорія «державне управління економікою» розглядається як його різноманітні інструменти, методи та форми. Якщо об'єднати більшість визначень сутності державного управління економікою в одне, то воно буде казати про те, що це комплекс методів і форм впливу на визначений об'єкт, або процес. Прихильником цього підходу можна наз-

вати С. Мочерного [9, с. 379]. На його думку, державне управління економікою є системою основних форм і методів прямого впливу, який чинять державні організації і установи на розвиток суспільного способу виробництва, а саме на продуктивні сили, організаційно-економічні, техніко-економічні та соціально-економічні відносини, з метою пристосування до умов, що змінюються, та її стабілізації. Вважаю це визначення державного управління економікою вдалим, тому що у ньому чітко визначена роль державного управління і вона полягає саме в тому, щоб своїми методами стабілізувати економічні відносини в часи нестабільності.

В. Орешина [10, с. 92] розглядає державне управління економікою як діяльність органів влади з метою їхнього впливу на процес суспільного виробництва для досягнення високих результатів на користь суспільства. Частково погоджуюся, але, зазначу, що таке визначення є дуже економічно наближеним і не відображає специфіки власне ролі держави у цьому процесі.

Л. Дідківська та Л. Головка [11, с. 14] пишуть про те, що державне управління економікою є ніщо інше як вплив держави на соціальний розвиток країни. Ми вважаємо, що дане визначення спрощене і не розкриває всю складність процесу державного управління економікою, а, також, не висвітлює методи, функції та принципи державного регулювання економічних процесів. Тобто, роль держави дещо знецінюється. На мою думку, більш гнучким є визначення Д. Стеченко [12, с. 5], що державне управління економікою – це безпосередній вплив держави на виробничі процеси в економіці визначеними методами з метою орієнтації суб'єктів господарської діяльності та окремих громадян на досягнення цілей державної політики щодо соціального розвитку.

Отже, важливість концепції механізму державного управління економікою визначається його завданнями, серед яких вважаю за потрібне виділити наступні:

- забезпечення стабільного зростання та розвитку економіки;
- досягнення повної, ефективної зайнятості трудових ресурсів та нарощування трудового потенціалу;
- забезпечення справедливого та прозорого перерозподілу доходів громадян і зниження рівня соціальної напруженості;
- досягнення і поступове підвищення показника економічної ефективності в державі;
- підтримка зовнішньо торгівельного балансу держави, стабілізація цін і грошей, раціоналізація використання природних

ресурсів, подальший інституційний розвиток країни.

На мою думку, виконання вищезазначених завдань сприятиме створенню необхідних умов для економічного розвитку країни, вирішенню соціальних проблем у державі та актуалізує питання аналізу інвестицій в теорії державного управління. У наукових публікаціях все ще немає чіткого визначення механізму державного управління економікою. Це поняття повинно нести у собі розуміння нестійкого стану економіки країни, її гнучкості і динамічності, тому даний механізм має бути універсальним, адаптованим до будь-яких змін цілей і тенденцій державної економічної політики. Отже, теоретична база має відповідати поставленим вимогам і змістовно формулювати теоретичні аспекти державного управління економікою.

В деяких публікаціях механізм державного управління економікою трактується як економічна діяльність держави. Автори вважають, що це діяльність держави з метою створення економічних, правових і соціальних передумов, необхідних для функціонування економічного механізму з метою задоволення пріоритетів і цілей державної економічної політики, з основною ідеєю реалізації національних інтересів держави.

Деякі автори розглядають державне управління економікою як систему заходів. Прихильником такого визначення є І. Михасюк [13, с. 8], який зазначає, що державне регулювання економікою є системою заходів держави, націлених на скерування суб'єктів економічної діяльності в напрямі, потрібному для успішного досягнення, визначених органами державної влади, цілей. На мою думку, дане визначення дещо неповне і не бере до уваги всі функції, які має реалізовувати держава, зважаючи на наявні потреби суспільства.

Л. Ходов [14, с. 15] та А. Булатов [15, с. 371] збігаються у думці, що державне управління економічною діяльністю є комплексом типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характерів, що здійснюються громадськими організаціями і державними установами з метою стабілізації і пристосування існуючої соціально-економічної системи до нестабільних умов. На мою думку, єдиним зауваженням до даного визначення є незрозумілість і неактуальність використання словосполучення «комплекс типових заходів», тому що сучасні економічні відносини суб'єктів господарської діяльності будуть ефективними і збалансованими тоді, коли до них будуть застосовуватися такі методи і заходи держав-

ного управління економікою, що відповідають сучасним змінним тенденціям.

Висновки. Резюмуючи зазначу, що актуальність та нагальна потреба вивчення механізмів державного управління розвитком економіки зумовлені тим, що в економіці нашої держави тільки-но розпочався процес устаткування власної господарської системи, в якій будуться принципи, механізми та засоби процесу інвестування коштів у виробництво, і вирішальним є вплив суб'єктів господарської діяльності на стабільність нової господарської системи. На мою думку, найбільш повно зміст державного управління економікою розкривається у визначенні, що це система основних форм і методів прямого впливу, який чинять державні організації і установи на розвиток суспільного способу виробництва, а саме: на продуктивні сили, організаційно-економічні, техніко-економічні та соціально-економічні відносини, з метою пристосування до умов, що змінюються та стабілізації економіки. Дане визначення максимально охоплює необхідні складові для ефективної організації та реалізації регулювальної функції держави, та в повній мірі віддзеркалює складну систему економічних та соціальних відносин між державою, як суб'єктом регулювання, та об'єктами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления. – М.: Юридическая литература, 1997. –400 с.
2. Рудницька Р. М. Механізми державного управління: сутність і зміст / Рудницька Р. М., Сидорчук О. Г., Стельмах О. М. ; за наук. ред. М. Д. Лесечка, А. О. Чемериса. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. –28 с
3. Гаєвський Б. А., Ребкало В. А., Туленков М. В. Політичне управління На-вчальний посібник – К. Видво УАДУ, 2001 —160 с

4. Бойко-Бойчук О. В. Механізми державного управління: узагальнена модель [Електронний ресурс] / О. В. Бойко-Бойчук. – Режим доступу : <http://www.concept.at.ua/load/0-0-0-34-20>

5. Радченко О. В. Категорія “механізм” у системі державного управління / О. В. Радченко // Держава та регіони : наук.-вироб. журн. Серія : Державне управління. – 2009. – № 3. С. 64–69.

6. Круглов М.И. Стратегическое управление компанией. – М.: Русская деловая литература, 1998. –356 с.

7. Державне регулювання перехідної економіки: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / О.М. Комяков; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2000. – 19 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2000/00komrpe.zip>.

8. Чечель О. М. Принципи та механізм державного регулювання економіки / О. М. Чечель. // Демократичне врядування. – 2014. – Вип. 13. – - С. 103-111.

9. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб. / С. В. Мочерний. – 4-те вид., стереотип. – К.: ВЦ «Академія», 2009. –640 с.

10. Малиш Н. А. Макроекономіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Н. А. Малиш. – [3-тє вид. стереотип.]. – К.: МАУП, 2007. –184 с.

11. Дідківська Л. І., Головка Л. С. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К.: Знання-Прес, 2008. –213 с.

12. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / Д. М. Стеченко. – К.: Знання, 2007. –271 с.

13. Михасюк І. Р., Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: Підручник / І. Р. Михасюк, Л. А. Швайка. – Львів: «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО «В.М. Піча», 2006. –220 с.

14. Ходов Л. Г. Основы государственной экономической политики: Учебник / Л. Г. Ходов. – М.: Изд-во БЭК, 2007. –332 с.

15. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб. / С. В. Мочерний. – 4-те вид., стереотип. – К.: ВЦ «Академія», 2009. –640 с.